

I N D U S T R I N Y T T

Primo mars 1945

Beskjeftigelsesspørsmålet idag.

Allerede flere måneder før siste årsskifte henledet H.L. oppmerksomheten på beskjeftigelsesspørsmålet ved krigens opphør, og så tidlig som i desember ble påpekt at også i tiden inntil krigens slutt kunne spørsmålet bli brennende derved at "firmær og bedrifter" ved makt-haverne's påbud eller av andre grunner" kunne bli tvunget til å gå til innskrenkninger eller stans innen den samlede produksjon eller deler av denne. Det ble i den forbindelse framholdt at en slik situasjon kunne komme til å sette både bedriftenes økonomiske evne og bedriftsledelsens smidighet og oppfinnsomhet på en meget hard prøve. Den måtte se det som en nødvendig oppgave å planlegge den mest hensiktsmessige beskjeftigelse for de ansatte med arbeid som gav størst mulig nytte for bedriftene selv om det kanskje var på noe lengere sikt.

Denne situasjon er nå inntruffet og i et overmåte stort omfang. Den kunstige og helt krigsbetonte fullbeskjeftigelse som de nåværende makthavere fra første ferd av har tatt til inntekt for sitt system er i ferd med å slå om til en omfattende arbeidsløshet. Okkupasjonsmakten har på forhånd gjort sitt beste for å tilrettelegge en slik utvikling ved den stengning av firmaer og bedrifter som ble gjennomført i forbindelse med "den nasjonale arbeidsinnsats". Også disse bedrifter ville ellers hatt evnen til å gi beskjeftigelsesmuligheter. Det som nå gjør situasjonen akutt er at i og med okkupasjonsmaktens sviktende evne til å søke vårt land utnyttet i sin krigspotensial er våre tilførsler av kull - det helt nødvendige grunnlag for store deler av vår industri - praktisk talt stoppet. De overmåte knappe beholdninger og stadig mindre tilførsler skal først og fremst gå til jernbanen til troppetransporter. Av denne grunn er i de siste uker allerede stoppet, eller vil i nær este uker bli stoppet de fleste smelteverk og bergverksbedrifter, sementfabrikker og aluminiumindustri, en rekke støperier og bedrifter i tekstil- og konfeksjonsindustri. Det befryktes at også andre grupper vil bli berørt av brenselsvanskelighetene.

Den kraftanspennelse som kreves av bedriftene blir altså aktuell tidligere og i større omfang enn tenkt, og den kommer følgelig til å strekke seg over et lengere tidsrom enn antatt. De enkelte bedrifters evne til i en slik situasjon fortsatt å beskjeftige eller skaffe eksistensmuligheter for en større del av de ansatte er selvsagt meget varierende, idet både det tekniske og økonomiske grunnlag vil være forskjellig. Selv om de enkelte bedrifter som nå stans helt eller vesentlig må innskrenke sin regulære virksomhet derfor ofte vil måtte finne fram til individuelle løsninger, angis nedenfor visse hovedlinjer:

1. Opprydnings-, reparasjons- og vedlikeholdsarbeider settes igang i størst mulig utstrekning.
2. Forstående anleggsarbeider settes igang hvor det er mulig, herunder f.eks. nødvendige nedrivningsarbeider for ryddiggjøring av arealer til ny anvendelse, planlagte nybygninger settes i gang hvor material- og redskapssituasjonen gjør det mulig, og under alle omstendigheter bringes planene fram til anmeldelse, hvis ikke en forventet utvikling ute i verden, evt. manglende kjennskap til nye maskintyper etc. gjør dette uforsvarlig.

3. Ønskelige veiarbeider av viktighet for distriktet og distriktets industribedrifter påbegynnes, selv om det blir et dyrt nødsarbeid og ikke i seg selv gir bedriftene økonomisk avkastning på samme måte som produktiv industrivirksomhet.
4. Det henstilles til de ansatte som opprinnelig er kommet fra jord- og skogbruk eller fiskerieraring å gå tilbake til disse næringer, likesom det henstilles til alle som kan skaffe seg annen beskjeftigelse å gjøre dette.
5. I påvente av senere gjenopptagelse av driften bør bedriftene søke i-gangsatt vedhogst til eget behov og om mulig også til dekning av brensel for de ansatte. Den enkelte bedrift bør på forhånd søke å sikre seg brukstillatelse.

Den del av de ansatte som ikke på de under 1 - 5 nevnte eller andre måter kan få beskjeftigelse, permittteres inntil videre, med en understøttelse som må variere etter forholdene og bedriftenes økonomiske evne, og der alterneres da i størst mulig utstrekning mellom den ved bedriften beskjeftigede og ikke beskjeftigede del. Selv om de permitterte får anledning til selv å nyttiggjøre seg sin dag til annen virksomhet, bør bedriften allikevel søke å yde en permisjonsunderstøttelse som dekker det absolutte eksistensminimum. Det gjøres oppmerksom på at det ikke er nødvendig fra arbeidsgivernes side å trekke skatter for de ansatte hvis inntekter ligger på et eksistensminimum.

Det er ikke til å unngå at disse endringer i arbeidsforholdene medfører endringer i arbeids- og lønsvilkårene som arbeiderne forutsetter å få gjennomført med et visst varsel. Dessuten har de nevrende makt å være gitt en forordning om et spesielt tre ukers varsel til arbeidsformidlingen i forbindelse med en eventuell driftsinnskrenkning på grunn av brænsel- og råstoffvanskeligheter. For å kunne gjennomføre endringene i arbeidsordningen eller den påtenkte permisjonsordning blir det derfor også av formelle grunner nødvendig å gå til oppsigelse av arbeiderne for å ha helt fritt grunnlag til gjennomføring av den ordning man vil velge for sin bedrifts vedkommende.

Det vil kanskje virke fremmed både for arbeidsgivere og arbeidere at der under disse forhold må gå til oppsigelse av arbeidere, men det må være klart at dette må til for at partene fritt skal kunne få ordne sine egne forhold. Det gjelder derfor at enhver bedrift som må gå til dette skritt, på forhånd har klarlagt forholdet for sine arbeidere enten ved direkte konferanse med dem eller gjennom konferanser med tillitsmennene. Det er av største betydning at bedriftene står i intim kontakt med sine arbeidere om disse ømtålelige problemer.

Kontingenten.

Med frist til 6/1 i år sendte "Norges Industriforbund" omkring årsskiftet ut purring angående kontingenten for 1944 til den meget vesentlige del av industrien som ikke hadde betalt tidligere. I den anledning ble i en spesiell henvendelse fra H.L. konstatert at den tidligere utsendte parole gjaldt alle bedrifter, både dem som tross krav, purring og trusler hele tiden hadde fulgt den riktige linje ikke å betale, og dem som før eller senere hadde gitt etter og betalt den innkrevde kontingent for de tre siste kvartaler av 1943 som, da denne ble frafalt, ble godskrevet vedkommende betalere som delvis dekning for kontingenten for 1944. Det måtte nemlig ventes at sistnevnte bedrifter ville få krav om restkontingenten for 1944. Endelig ble nevnt at det kunne tenkes at "Industriforbundet" etter årsskiftet ville sende ut krav om kontingent også for 1945, og at parolen her selvsagt måtte være den samme og ubetingede.

Etter grundige undersøkelser innen industriens forskjellige bransjer er det ikke lykket å finne en eneste bedrift som har etterkommet kravet.

Til orientering reasjeres nedenfor kontingentspørsmålets utvikling og stilling innen forsikringsnæringen:

Selskapene fikk 26/5-1944 krav på kontingent for 1944 til det nazistiske Norges Forsikringsforbund i henhold til dettes "rådsvedtak" godkjent av Næringssambandet og stadfestet av Næringsdepartementet med arbeidsinnsatsloven og foreningsloven som påberopt hjemmel. Med lignende begrunnelse som industribedriftene unnlot de aller fleste selskaper å betale, men deponerte beløpene i bank slik som også enkelte industribedrifter gjorde. I juli ble så avholdt utpantning hos en rekke selskaper. Utpantningsbegjæringen ble trukket tilbake i slutten av november og saken hevet ved Næmsrettens kjennelse av 27. s.m. Ny utpantningsbegjæring ble framsatt 5/12 og tatt til følge av Næmsretten, denne gang i henhold til nytt kontingentkrav bygget på det opprinnelige "rådsvedtak", en ny godkjennelse og stadfestelse av samband og departement, og nå med lov av 7/9-1944 om Norges Næringssamband som påberopt hjemmel. Selskapene protesterte mot utpantningen, begjærte saken overført i søksmålsformer og påstod subs. fullbyrdelsen gitt utsettende virkning. Begjæringen ble avslått av Næmsretten 21/12. (I sin framstilling her framholdt byfogd Christie bl.a. at det hastet overordentlig å få saken ut av verden på grunn av de konsekvenser den hadde også for andre næringsorganisasjoners kontingentinnkreving. Byfogd Christie argumenterte på dette punkt med megen varme, hvilket vel har sin naturlige forklaring deri at han ved siden av sitt embete også er lønnet juridisk rådgiver for flere næringsorganisasjoner. (Det er altså ikke bare "minister" Whist som er gjenganger i de forskjellige instanser som har med kontingentspørsmålet å gjøre. Kfr. vår oktoberutgave 1944.)) Ny utpantning ble så fremmet kort før årsskiftet. Selskapene påkjært Næmsrettens kjennelse til Lagmannsretten på grunn av feil i saksbehandlingen og lovanvendelsen, og denne gav ved enstemmig kjennelse fullbyrdelsen oppsettende virkning. Denne kjennelse ble av "Forsikringsforbundet" innbrakt for "høyesterett" som ved kjennelse av 5/2-45 besluttet at fullbyrdelsen ikke ble gitt oppsettende virkning.

Etterhvert krever derfor nå "Forsikringsforbundet" de deponerte beløp i bankene, men selskapene betaler altså ikke. Spørsmålet om kontingentkravets lovlighet og om saken skal overføres i søksmålsformer er fremdeles avgjort av Lagmannsretten.

Tømmer situasjonen.

Fra en større oversikt hitsettes:

"Når krigen er over vil vi få et meget stort behov for valuta til dekning av absolutt livsviktig import av konsumsjons- og råvarer, maskiner etc. Et av de viktigste hjelpemidler til å skaffe oss denne valuta er vår eksport av treforedlingsprodukter. Det er derfor om å gjøre at treforedlingsindustrien sikres råvarer så den kan ha full beskjeftigelse etter krigen. Den sterke konkurranse vi kan vente fra Sverige som har fulle lagre og stor produksjonsevne, og kanskje også fra Finland, er likeledes et moment som gjør at vi bør ruste oss så godt vi kan. En innskrenket drift vil videre ha sine alvorlige følger på arbeidsmarkedet.

Bedriftenes tømmerlagre er små og utilstrekkelige for etterkrigstiden. Det tømmer som hugges i vinter og som går i vassdragene, kan ikke brukes i treforedlingsindustrien før i 1946, en liten del kanskje til nød utpå høsten 1945. Vi må derfor regne med at dette tømmer bare vil komme norske interesser til gode. Det er således ingen grunn til å sabotere denne tømmerdrift. Tvertimot. Både skogeiier og skogs-

arbeider bør anstrenge seg for å få hugget og drevet tømmeret frem".

Dødleggingen av tvangsorganisasjonene.

Bedre sent enn aldri !

Av de i tidligere utgaver nevnte ca. 70 tvangsorganiserte bransjer som Næringsssambandets gruppe nr. 8, Norges Industriforbund, omfatter på papiret har det vært 3-4 hvor viljen til motstand dessverre altfor lenge har vært svak, og iallfall ikke på noen måte har gitt seg effektive uttrykk. I en av disse bransjer, som teller ganske mange, vesentlig små utøvere, er det for kort tid siden skjedd en avgjort forandring til det bedre:

De ikke nazistiske styremedlemmer i den gamle fri forening var blitt sittende under en meget virksom NS-formann, mange av bransjens utøvere deltok i stor utstrekning i medlemsmøter og særutvalg i den nye tvangsorganisasjon etc. Foran det medlemsmøte som denne i inneværende år hadde innkalt til, mottok de norskinnstilte bedrifter anonymt en redegjørelse hvori det ble klart presisert at denne holdning var stikk i strid med de klare paroler som var fulgt innen den helt overveiende del av den øvrige industri.

Denne direkte oppstrammer virket likefrem eksplosivt, idet resultatet i korthet var følgende:

Av de 80-90 som etter erfaringene fra foregående år måtte ventes å delta i medlemsmøtet, møtte 12. Av disse var de 8 nazister, 2 var ved en inkurie ikke tilstillet redegjørelsen og de siste 2 var medlemmer av styret som på egne og de øvrige (fraværende) styremedlemmers vegne meddelte at ingen av dem ville motta noe som helst verv. Sekretæren oppsa øyeblikkelig sin stilling, og ingen av de to vitenskapelig sakkynndige som skulle holdt foredrag kom til stede. Det måtte velges nytt styre av bare nazister og i den etterfølgende fellesspisning, hvortil visstnok (utrolig nok) var anmeldt ikke så få deltagere, deltok bare de 8 nazister.

Tordenskjolds soldater saluterer.

"N.S." som i denne forbindelse betyr "Norsk Skotøy" og utgis av den naziledede forening De Norske Skofabrikkers Landsforening har som redaktør foreningens innsatte formann disponent Th. Larssen, Herø Skofabrik A/S, født 4. februar 1900. I et nummer utsendt kort før denne datum i år, skrev redaksjonen en helsides artikkel med bilde som ble innledet således:

"45 år er jo i alminnelighet ikke noen milepæl man vanligvis stopper opp ved, men for disponent Larssen vil vi gjøre et unntak i betraktning av hans store og fortjenstfulle arbeid innen skotøybransjen de siste år."

Slutningen lød slik:

"Denne gang faller hans fødselsdag tilfeldigvis på søndag, forhåpentlig er han da hjemme og vi ønsker disponent Larssen til lykke med dagen."

Også mangelen på skrivende folk synes å være akutt innen partiet.

Industrien og den første fredstid.

Krigen i Europa nærmer seg nå sin avslutning med raske skritt. Både for det enkelte menneske, den enkelte arbeidsgren eller bedrift og for det hele land knytter det seg uendelig mange og store forhåpninger til freden, hva den skal bringe og hva som da skal utrettes. Ikke minst gjelder dette de okkuperte land, som gjennom disse lange og vanskelige år har ligget knuget under den tyske okkupasjons åk.

Hva vil så krigens avslutning bringe vårt land? Det sikre er at den vil gi oss tilbake det som har vært det alt overskyggende mål for alle gode nordmenns kamp: vår nasjonale selvstendighet. Freden og frigjøringen vil fjerne det åndelige trykk som tross alle de mange og tunge materielle savn har vært det mest ulidelige.

De nazistiske makthavere har i sin propaganda utrettelig og med alle midler søkt å forflåte sine motstanderes motiver og redusere dem til å være utsprunget av en like uregjerlig som blåøyd hunger etter forventede materielle goder. De har nektet å erkjenne at det bare er én ting som i denne tid har kunnet samle hele det norske folk i begeistring og selvpoffrelse: den hellige kamp for friheten.

Dette store felles mål har gitt styrken gjennom kampens dager og år, og den varme og dype glede og takknemlighet over dets virkeliggjørelse vil for oss alle bety en solid kraftreserve overfor de materielle påkjenninger vi etter alt å dømme kommer til å måtte friste ennå en tid framover etter krigens slutt.

Krigen har krevd en veldig kraftanspennelse av de store utslagsgivende stater og har medført tilsvarende enorme ødeleggelser: En uhyggelig stor del av Europas og den øvrige verdens verdifulleste arbeidskraft er gått tapt, store og rike produksjonsområder er lagt øde, tusener på tusener av fabrikker og andre produktive virksomheter er lagt i grus, samtidig som vesentlige deler av dem som står igjen krever en ofte vanskelig omstilling til fredsproduksjon, transportmidlene har hatt de voldsomste påkjenninger og handelsforbindelsene er brakt i fullstendig uorden. Det sier seg under disse omstendigheter selv, at det for vårt som for andre land må ta tid før noe i retning av det vi kalte normale forhold igjen kan inntre. Dette vil ikke minst gjelde industrien.

Selv om våre myndigheter ute gjør alt for å skaffe også vår industri de ting den trenger snarest mulig etterat krigen er slutt, er det en gang så at leverandørene blant våre store allierte ser og vel også må se det ulykkelige Europa som en enhet, hvor de mest nødlidende blant de nasjoner som har stått på deres side må hjelpes først med de begrensede resurser som vil stå til rådighet. Her må vi huske at tross alt har den overveiende del av vårt lands produksjonsliv iallfall hittil vært forskånet for de alvorligste direkte ødeleggelser som rammer militære slagmarker, som f.eks. Holland og Belgia.

På samme måte som den enkelte norske borger derfor må gjøre seg fortrolig med i den første etterkrigsperiode helt eller delvis å måtte unnvære mange av de varer og tjenester som han før krigen anså for selvfølgelig og uunnværlige, vil også vår industri stå overfor en resignasjonens tid. Heller ikke den kan vente en gang tilnærmelsesvis å få de tilførsler av råstoffer og hjelpestoffer den tiltrønger og å kunne disponere over de nødvendige transportmidler. Ennå lengere tid vil det ta før den kan få sine behov for fornyelse av maskiner og redskaper dekket.

Det første og mest nærliggende krav som herved stilles til våre industribedrifters ledelse idag er at den så grundig som mulig overveier mulighetene for produksjon og beskjeftigelse, søker å drøye de siste reserver, holder maskinelt utstyr og redskaper i best mulig stand. Og like viktig er det at industriens menn når frigjøringen er et faktum straks setter alle krefter inn på å planlegge og sette i verk innen rammene av det materielt mulige, og fortsatt viser den vilje til samarbeid med alle gode krefter om en stor sak som er utviklet gjennom krigsårene. Ønsket om å skape og finne nye veier har nå i årevis måttet kves eller skjules, ja, de har måttet langt måttet sjaltes om og utnyttet mot det som vi vanligvis for førstod ved utvikling. Bare herved vil være akkumulert en stor reserve, en hunger etter regulært arbeid, som endelig kan kobles inn igjen til drift framover. Mange tanker og planer ligger sikkert og venter, og iallfall en rekke av dem vil også i en knapphetens tid kunne realiseres etter en tilpassing.

Skaperglede og arbeidsvilje må bli det som bærer vår industri gjennom etterkrigsårene!